

Урбан, В. В. Марфалагічныя нормы / В. В. Урбан // Культура Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: В. В. Калістратава [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 2014. – Т. 5. – С. 397 – 398.

МАРФАЛАГІЧНЫЯ НОРМЫ, правілы словазмянення і формаўтварэння, якія рэгулююць выкарыстанне моўных адзінак у пісьмовым і вусным маўленні ў адпаведнасці з уласцівымі ім граматычнымі катэгорыямі і правільнае ўтварэнне формаў слова ў словазлучэннях і сказах. М.н. цесна звязаны з сінтаксічнымі нормамі (нормамі пабудовы словазлучэнняў і сказаў), таму большасць даследчыкаў разглядаюць марфалагічныя і сінтаксічныя нормы ў сукупнасці і называюць іх граматычнымі. Традыцыйна вылучаюць моцныя і слабыя М.н.: моцныя М.н. выконваюць усе, для каго мова з’яўляецца роднай, а слабыя М.н. цяжка засвойваюцца і падпадаюць пад уздзеянне разнастайных фактараў. У параўнанні з іншымі моўнымі нормамі засваенне М.н. адбываецца з меншай колькасцю парушэнняў, што звязана з адноснай стабільнасцю граматычных катэгорый і граматычнага ладу мовы. Адхіленні ад М.н. назіраюцца сярод усіх зменных часцін мовы, а парушэнне М.н. прыводзіць да граматычных памылак. Тыповымі граматычнымі памылкамі, абумоўленымі парушэннямі М.н. беларускай літаратурнай мовы, з’яўляюцца: 1) няправільнае ўтварэнне і ўжыванне некаторых склонавых формаў назоўнікаў, напрыклад: формаў роднага склону адзіночнага ліку (*колера, талента, края* замест *колерау, таленту, краю*) і меснага склону множнага ліку (*па сцяжынкам, па вуліцам* замест *па сцяжынках, па вуліцах*); 2) памылкі ў вызначэнні роду (*старажытная летапіс, залатая медаль* замест *старажытны летапіс, залаты медаль*) і ліку назоўнікаў (*смачная маліна, драўляная дзвер* замест *смачныя маліны, драўляныя дзверы*); 3) няправільнае ўтварэнне і ўжыванне формаў вышэйшай і найвышэйшай ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў (*святлей, больш мацнейшы, больш выразней* замест *святлейшы, больш моцны, больш выразна*); 4) памылкі ва ўжыванні склонавых формаў некаторых займеннікаў (*думаць пра сабе, сказаць цябе* замест *думаць пра сябе, сказаць табе*); 5) няправільнае ўжыванне формаў лічэбнікаў (*пра двух дзяўчынак, паўтара кіламетра* замест *пра дзвюх дзяўчынак, паўтара кіламетра*); 6) памылкі ва ўтварэнні дзеясловаў і дзеяслоўных формаў (*ідзець, гавора, ходзяць, распораны, чытая кнігу* замест *ідзе, гаворыць, ходзяць, распораты, чытаючы кнігу*). Цяжкасці ў засваенні М.н. звязаны з наяўнасцю ў мове варыянтных формаў слоў (*кішэнь і кішэня, салат і салата*), уплывам дыялектаў (*тры зіме, дубе, браце, нося, ходзя*), сітуацыяй білінгвізму і ўплывам рускай мовы (*вялікая сабака, драўляны камод*), асаблівасцю мовы-крыніцы, з якой запазычваецца слова (*івасі, цэцэ, аташэ*) і іншымі фактарамі.

Літ.: Беларуская граматыка: У 2-х ч. Ч. 1. Фаналогія. Арфаэпія. Марфалогія. Словаўтварэнне. Націск. / АН БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я.Коласа. Мінск, 1985; Бурак Л.І. Сучасная беларуская мова. Мінск, 1974; А.А.Крывіцкі. Дыялекталогія беларускай мовы. Мінск, 2003; Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія. Мінск, 1997.